

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Quodnam censendu[m] sit æquale, seu iustum pretium rerum venalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

motheum 6. Habentes alimēta & quibus regamur, his contenti simus. rationem subdit: Nam qui volūt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, qua mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.

⁵ *Quid illis permiffum.*
Aduerte Secundò, posse Clericos comparare rem aliquam, vt sit materia ex qua aliam cōficiant, quam vendant; quia id non est negotiari; vt expressè Chryfostomus supra docet. sic olim Religiosi sportas, storeas, & similia faciebant vt venderent, & ex pretio se sustentarent; & Apostolus artem scenofactoriam faciebat. Similiter possunt agros proprios colere, vt fructus vendant; lapides vel metalla ex suis fundis cedere vel eruere, siue ea mutant in aliam speciem, siue non; greges in suis prædijs alere, vt ex fœtu, lacte, lana, pecuniam cōficiant, aut vt ipsa animalia adulta & saginata vendant, vt rectè docet Medina C. de restit. q. 30. causa secunda; & Molina disput. 342. hæc enim omnia sunt fructus vel quasi fructus agrorum.

⁶ *Conductio alieni prædij.*
Terriò, Non posse tamen conducere aliena prædia, vel similes res fructiferas, vt fructus vendant, & ita quæstum faciant, etsi enim hoc non sit negotiatio, est tamen expressè prohibitum 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. ex Concil. Carthag. 1. & 4. secus si pro sua necessaria sustentatione. Ibidem prohibetur ne sulcipiant administrationem vel procuracionem domus sæcularis.

Per alios negotiari.
Quartò, Non esse peccatum si Clerici vel Religiosi per alios negotientur, qui totam industriam præstent; vt si pecuniam in societate mercatorum depositam habeant; quia tunc cessat ratio prohibitionis, & quia solum prohibitum est, ne per se negotientur, vt probat Medina supra. videtur tamen parum decorum statui Ecclesiastico. vnde non putarem faciendum, nisi iusta aliqua causa excuset.

DUBITATIO II.

Quodnam censendum sit æquale seu iustum pretium rerum venalium.

⁷ *Iustum pretium.*
R Espondeo, *Iustum pretium* censerī, quod vel à potestate publica ob bonum commune est taxatum, vel communi hominum æstimatione determinatum.

Imponitur dupliciter.
1. *Per Principem.*
Dupliciter enim solet pretium imponi. Primò, Per Principem vel Magistratum, qui consideratis circumstantiis, ex quibus æstimatio rerum pendet, statuunt quanti vendi debeat; idque potissimum ne emptores decipiantur, vel cogantur soluere pro libidine venditorum. Hoc vocant DD. *pretium legitimum*, quasi lege definitum. Quòd autem hoc iustum censerī debeat, (nisi fortè constet spe munerū, vel odio venditorum, vel crassa ignorantia taxatum esse) patet; quia quod potestas publica ex officio statuit, non potest à subditis in dubium vocari. atqui hoc pretium statuit ex officio, sicut enim ceteris in rebus bonum commune curare ad potestatem publicam pertinet, ita etiam in negotiatione, ad auertendas fraudes & pauperum expilationes. Accedit quòd Superiores possunt melius ceteris omnes nosse circumstantias, ex quibus æstimatio rerum crescit vel decrefcit; quarum quædam spectantur circa merces ipsas, vt copia, inopia, necessitas, & vtilitas earum; quædam circa

⁸ *Circumstantia consideranda in taxatione.*
venditores, vt labores, expense, pericula, damna in illis comparandis, adducendis & conseruandis. item modus vendendi, nempe an vtrò offerant, an rogati vendant: quædam circa emptores, sicutne multi an pauci, sitne pecuniæ copia an inopia.

Secundò, Imponi solet communi hominum intelligentium æstimatione, vnde dicitur *vulgare*: 2. *Communi hominum æstimatione* à quibusdam verò *naturale*, tamquam à naturali prudentia constitutum, cerniturque in iis rebus, ne quibus à publica potestate pretium non est impositum. quòd autem hoc iustum censerī debeat, patet ex L. Pretia 63. r. ad L. Falcidiam. vbi dicitur, *Pretia rerum nõ ex affectu, nec vtilitate singulorum, sed communiter funguntur*, id est, definiuntur & taxantur; nisi fortè legendum sit *singulorum*. ratio est; quia iudicium priuatum est fallax, & facilè lucri cupiditate peruertitur. iudicium verò commune est minùs errori obnoxium. quare cum hic certior regula non suppetat, hoc sequendum est. Fit autem hæc communis æstimatio consideratis prædictis circumstantiis. Vide Nauarrum cap. 23. num. 78. & sequentibus, Medinam C. de restit. quæst. 31. Couarr. l. 2. variar. cap. 3. in principio.

Notandum autem, esse discrimen inter hæc duo pretia; quòd *pretium legitimum* consistat in indiuisibili, *vulgare* non item, sed habeat quamdam latitudinem, vt docet Scotus d. 15. q. 2. & alij DD. ratio est, quia legitimum taxatur ab vno vel à multis in vnum convenientibus: *vulgare* autem à plurimorum iudicio pendet, qui non idem omnino iudicant, quod enim aliqui æstimant 9. alij æstimant 10. alij 11. Hinc fit vt *pretium vulgare* sit triplex, vt communiter docent DD. *Infimum* seu pium, *medium*, *summum*, quod & *rigorosum vulgare* dicitur. v. g. pretium medium sit 10. infimum erit 9. plus minus; summum 11. rursus medium sit 100. infimum 95. summum 105. vt ait Couarr. supra num. 1. ipsum quoque medium suam habet latitudinem, similiter infimum & summum.

Hinc vterius sequitur, quando pretium lege taxatum est, non licere amplius accipere; sed restituendum, si quid supra exigatur. quando autem pendet ex vulgari æstimatione, licere eandem rem triplici illo pretio vendere, prout occasio tulerit.

¹² *Quando pretium vulgare & legitimum discrepant.*
Petes, Quid si pretium legitimum discrepet à vulgari, v. g. tritici legitimum pretium sit 10. re galium, vulgare autem propter abundantiam vel raritatem emptorum sit 8. licebitne vendere pretio legitimo?

¹³ *Si legitimum sit maius.*
Resp. & Dico Primò, Si pretium legitimum maius sit quàm vulgare, ordinariè non esse licitum exigere pretium legitimum. ratio est, quia ordinariè pretium taxatur in gratiam emptorum vt non excedatur; non autem vt infra non descendatur, si circumstantia variantur, & communis æstimatio minoris faciat. Dixi *ordinariè*, quia interdum taxatur in gratiam venditorum, vt non minuatur: (vt fit in venditione censuum perpetuorum & vitalium, & similibus iurium), quæ homines non nisi coacti penuria vendunt) & tunc licebit totum pretium legitimum exigere. Imò si quis minoris emeret, non esset turis in conscientia. ratio est, quia iudicium Magistratus præferendum est iudicio populari: nam Magistratus auctoritate publica & boni communis intuitu tale pretium constituit.

Dico Secundò, Si pretium legitimum sit minus, vulgare maius; non licebit exigere vulgare, sed solum legitimum. ratio est, quia hoc censendum

dum est verum rei pretium à Magistratu definitum, ne excedatur. Aduerte tamen, si mutatis circumstantiis copiae, inopia, & similibus, Magistratus esset notabiliter negligens in pretio legitimo mutando, posset res vendi pretio vulgari; nam lex censeretur iniqua, vt rectè Ioann. Medina q. 36. Sed hoc non est priuatorum iudicare, nisi moraliter sit euidens, (semper enim in dubio pro Superioribus est praesumendum) vt si constaret Magistratum corruptum muneribus, aut malè instructum de circumstantiis mercium, vel odio vendentium aut ementium, pretium taxasse.

DVBITATIO III.

Vtrum res ea, quae non habent pretium legitimum, vel vulgare, (vt sunt quaedam gemmae, insignes canes, falcones, aues Indicae, picturae veteres, & similia) possint vendi quanti volet dominus.

15
Sententia
quorum-
dam.

Q Vidam affirmant. Ita Sotus l. 6. q. 2. art. 3. & Petrus Nauarra l. 3. c. 2. num. 11. Probatur Primò, quia cum non sint necessariae vitae humanae, si quis velit eas emere, sponte censebitur velle dare quod alter exigit; (alioquin non emeret, cum nulla necessitas eum ad hoc compellat) quare venditor poterit acipere.

Secundò, Quia quisque in rebus suis est moderator & arbiter, vt habemus L. In re mandata. 21. C. mandati. & commune proloquium est, rem tanti valere, quanti vendi potest. L. 2. §. Si heres. ad Trebellianum S. C.

16
Contraria
verior.

Respondeo tamen, contrarium verius videri, nempe res tales non posse vendi pro arbitrio venditoris, sed iuxta aestimationem intelligentium, vel certè iuxta aestimationem ipsius venditoris, bona fide spectatis circumstantiis supradictis, in tam. colligitur ex Nauarro c. 23. n. 78 & Caiet. in art. 1. q. 77. Probatur Primò, Quia iustum pretium earum rerum, quae nec lege nec communi aestimatione taxatae sunt, sumendum est ex iudicio intelligentis mercatoris, qui spectatis circumstantiis ad rei valorem facientibus, eam aestimet, atqui res qualibet debet vendi iusto pretio: ergo non est licitum tanti vendere, quanti vendi potest. Maior probatur: quia hinc certior regula haberi nequit, quam iudicium intelligentis. Secundò, Non idèo res tanti valet, quia venditori placet eam tanti vendere; sed quia prudentum iudicio omnibus consideratis tanti aestimatur: ergo non potest eam vendere quanti lubet. Confirmatur: quia iudicium, quo iudicatur tanti valere, debet esse prudens; atqui nemo potest prudenter iudicare eam valere tanti, ex eo quod venditor tanti velit vendere. Tertio, Quia alioquin venditor rem eam, quam bona fide aestimat 10. posset vendere 100. vel 1000. si videret Principem aliquem ea delectari, eamque velle emere.

17
Affectus
aestimari
potest.

Aduerte tamen, si venditor ei valdè afficiatur, posse hunc suum affectum aestimare; (vt docet Nauarra. c. 23. n. 83.) sed id bona fide fieri debet.

18
Ad ratio-
nes.

Ad primum Respondeo, illum emptorem non censerì sponte donare excessum pretij, quia non intendit donare, sed emere, & soluere dumtaxat pretium rei. vnde cum in re nihil respondeat incremento pretij, non potest hoc incrementum

instar pretij retineri. Nec refert, quòd ei nulla vis aut necessitas emendi inferatur, quia alioquin posset vsurae peti ab eo, qui nulla necessitate coactus, sed in lusum vel in alias oblectationes mutuum petit.

Dices, Si non intendit donare excessum pretij, cur illum dat, cum sciat rem non tanti valere, & nemo illum cogat emere?

Resp. Quia rem illam desiderat, & mauult facere iacturam illius incrementi, quam re illa carere: sicut qui promittit vsuras vt habeat pecuniam praesentem ad lusum.

Ad secundum, Lex illa nihil ad rem facit, nam non loquitur de aestimatione rebus imponenda; sed tantum significat, quemque de rebus suis posse disponere pro suo arbitratu, etiam in suum incommodum; mandatarium autem non posse. Commune autem dictum illud, Res tanti valet, quanti vendi potest, intelligendum est intra limites iustae aestimationis; quia iustitia pretij non consistit in indiuiduo.

DVBITATIO IV.

Vtrum liceat interdum pluri vendere vel minoris emere quam valeat.

D. Thom. q. 77. art. 1.

Notandum Primò, In foro externo non dari actionem ei, qui emendo carius vel vendendo vilius non est deceptus vltra dimidium iusti pretij. v. g. si agrum tuum valentem nunc 100. libris, vendas 70. vel 60. vel etiam 50. libris, non potes intentare actionem ad rescindendam venditionem, aut ad supplendum pretium; quia non es deceptus vltra dimidium iusti pretij; secus autem si vendidisses 48. vel 49. vel minoris. Pari modo, si agrum valentem 100. libris, emas 152. vel pluri; potes agere vt vel restitutum excessus ille, vel emptio rescindatur: non tamen si emeris 140. vel etiam 150. Colliguntur haec aperte ex L. 2. C. de rescindenda venditione, & L. 8. ibid. & ex cap. Cum dilecti. & cap. Cum causa, de emptione & venditione. vide Gomezium tomo 2. c. 2. n. 22. & Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Permittit autem Ius vtrunque deceptionem, quae non est vltra dimidium iusti pretij, ad vitandas innumeras lites quae sequerentur, si ex qualibet fraude daretur actio.

Notandum Secundò, Fraudatorem, qui citra dimidium deceptus, non idèo excusari à restitutione eius in quo alterum circumuenit, siue emendo, siue vendendo; vt communis sententia DD. habet, D. Thomas hoc articulo, D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 16. §. 3. Ioannes Medina q. 32. Couarr. 2. var. cap. 4. num. 11. & alij, quos ipse citat. Ratio est, quia illud quod excedit, non censetur liberaliter donatum, sed solum quatenus debitum est titulo emptionis vel venditionis, nempe tamquam iustum pretium, vel tamquam aequiualens & debitum pretio oblato. si ergo non est debitum, eò quod superet aequalitatem, non potest retineri, nisi conuenienti modo compensetur, supplendo defectum pretij vel rei. vide Nauarra. in c. Nouit, de Iudiciis, notab. 6. num. 54. & seqq.

Hinc patet falli Ioannem Gerlon. Opusc. de contractib. p. 2. proposit. 11. (habetur in t. 2. alph. 35.) dum putat talem non teneri ad restitutionem; (quamuis peccarit & confiteri teneatur) eò quod scienti

19

20

Deceptio
vltra vel
citra dimi-
dium iusti
pretij.

21

Tenetur in
foro con-
scientia.

22

Opinio
Gerlonis.